

องค์ประกอบพื้นฐานในการถ่ายภาพให้สวยงาม

รศ. ถัดดา สุขปรีดี *

รูปภาพเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และยังเป็นส่วนที่ช่วยจดจำเหตุการณ์ในโอกาสต่าง ๆ ได้อีก ซึ่งเราไม่สามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านไปนาน ๆ แล้วได้อย่างถูกต้อง การถ่ายรูปสามารถบันทึกภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง ในทางการศึกษา รูปภาพมีบทบาทในการเรียนการสอนอย่างมากมาย เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมทั้งยังเป็นจุดรวมความสนใจของผู้เรียนได้ดี ถ้าครูและนักเรียนมีความรู้เบื้องต้นในการถ่ายภาพก็จะช่วยให้สามารถบันทึกภาพต่าง ๆ

นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ตามความต้องการ ปัจจุบันอุปกรณ์การถ่ายภาพราคาถูกลง และการใช้กล้องถ่ายรูปก็เป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยากต่อไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากมีกล้องถ่ายรูปแบบง่าย ๆ ทั้งชนิดที่ใช้กับฟิล์มและกล้องระบบดิจิทัลที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์หลายรูปแบบที่ราคาไม่แพงมากนักและมีวิธีการใช้ที่ง่ายครูสามารถถ่ายภาพและนักเรียนสามารถนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ด้วยการใช้กล้องถ่ายรูปถ่ายภาพทั้งภาพขาวดำ ภาพสี และภาพสไลด์ (เป็นภาพนิ่งชนิดโปร่งแสงที่มีสีสดใส) โดยผู้เรียนสามารถจัดลำดับความคิดและเนื้อหานำเสนอเป็น

*รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

ภาพต่อเนื่องกันทำให้บทเรียนน่าสนใจ นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ทางการเรียนการสอนแล้วยังก่อให้เกิดความเพลิดเพลินอีกด้วย

การถ่ายรูปนอกจากผู้ถ่ายภาพจะสามารถใช้กล้องถ่ายรูป รวมทั้งอุปกรณ์ได้ถูกต้องแล้ว การถ่ายรูปให้ได้สวยงามจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ เรื่องแสง (Light) และการจัดองค์ประกอบของภาพ (Composition) ดังนี้

1. แสง

แสงสว่างเป็นปัจจัยพื้นฐานของการถ่ายรูป มีคำนิยามเกี่ยวกับการถ่ายรูป หมายถึง การเขียนด้วยแสง (Write with light) ถ้าปราศจากแสงสว่างเราจะไม่สามารถมองเห็นหรือถ่ายรูปได้ ทั้งนี้เพราะไม่มีแสงสะท้อนจากวัตถุมาเข้าตา หรือเข้าไปทำปฏิกิริยากับฟิล์มในกล้องถ่ายรูปนั่นเอง

แสงก็เหมือนกับเสียงคือเป็นพลังงาน ซึ่งแผ่กระจายในลักษณะคลื่นที่มีปริมาณมากและมีความเร็วสูงจากแหล่งกำเนิดแสง เช่น ดวงอาทิตย์ หลอดไฟ อิเล็กทรอนิกส์ หรือหลอดไฟตามบ้าน เป็นต้น

แสงจะมีอิทธิพลตามธรรมชาติต่อวัตถุที่มันตกกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมี ตัวอย่างเช่น แสงแดดทำให้ผิวหนังกลายเป็นสีน้ำตาล หรือทำให้ผลไม้สุก เป็นต้น ลักษณะเด่นของแสงเพื่อการถ่ายรูปคือแสงเดินทางเป็นเส้นตรง ซึ่งเราสามารถได้โดยดูจากเงาด้านหลังวัตถุ ที่นำมากันแสงจากดวงอาทิตย์ จะมีลักษณะเป็นเส้นตรง หรือสังเกตจากรังสีของแสงอาทิตย์ที่ผ่านควันจะเห็นเป็นเส้นตรงเช่นกัน

ลักษณะของแสงจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของวัตถุหรือผิวของวัตถุที่แสงกระทบ สำหรับวัตถุทึบแสง เช่น ไม้หรือโลหะจะกั้นแสง

ที่ส่องไม่ให้ผ่านผิวของวัตถุแต่จะสะท้อนแสง และทำให้แสงที่มันกระทบกระจายไปทุกทิศทาง ผิวของวัตถุที่เรียบใสเช่น โลหะหรือแก้วจะสะท้อนแสงในลักษณะที่ไม่กระจัดกระจายมาก ดังนั้นเราจึงเห็นเงาในกระจกสะท้อนได้ชัดเจน วัตถุผิวดำไม่สะท้อนแสงขณะที่ผิววัตถุสีขาวสะท้อนแสงเกือบทั้งหมด

แสงยังเป็นแหล่งของสีทั้งหมดด้วย สีเกิดจากการรวมตัวกันของแสงที่ช่วงคลื่น (Wavelength) ต่างกัน แสงบางช่วงคลื่นสามารถมองเห็นได้ด้วยสายตาคมมนุษย์และรับได้เป็นสีต่างๆ กัน ได้แก่ แสงที่มีช่วงคลื่นระหว่างสีแดงและสีน้ำเงิน เป็นต้น ดวงอาทิตย์เป็นแหล่งกำเนิดแสงที่ดีที่สุด มันจะแผ่กระจายช่วงคลื่นต่างๆ ทั้งหมด เป็นสีสเปกตรัมต่อเนื่องกันซึ่งตาเราเห็นเป็นแสงสีขาว แต่การที่เราเห็นวัตถุรอบๆ ตัวเราเป็นสีต่างๆ เพราะวัตถุนั้นดูดกลืนหรือสะท้อนแสงบางช่วงคลื่น ตัวอย่างเช่น มะเขือเทศสุกเราเห็นเป็นสีแดงเพราะมันดูดกลืนแสงสีเขียวและสีน้ำเงิน แต่สะท้อนแสงสีแดงให้เราเห็น เป็นต้น

วัตถุโปร่งแสง จะส่องผ่านคลื่นทุกสีทั้งหมดเท่ากัน นอกจากวัตถุโปร่งแสงที่เป็นสีจะส่องผ่านแสงเฉพาะสีของมันเอง เช่น แก้วสีน้ำเงินหรือแว่นกรองแสงสีน้ำเงินจะส่องผ่านแสงสีน้ำเงิน และดูดกลืนแสงความยาวคลื่นอื่น ๆ ไว้หมด เช่นเดียวกับแว่นกรองแสงสีแดงจะยอมให้แสงสีแดงผ่านเท่านั้น และดูดกลืนแสงอื่น ๆ ไว้ การเลือกส่องผ่านนี้มีความสำคัญมากในการถ่ายรูป ส่วนในการถ่ายรูปขาวดำมีผลต่อความมืดและสว่าง ในฟิล์มสีมีผลต่อการสร้างสีในฟิล์มเนกาตีฟ หรือฟิล์มสไลด์ และมีผลต่อขบวนการล้างและอัดขยาย

แสงจะเป็นตัวกำหนดให้เห็นรูปร่าง และรูปทรงของวัตถุด้วย ตัวอย่างเช่น เราเห็นผล มะม่วงเป็นสีเขียวเพราะเมื่อ แสงส่องด้านข้าง หรือด้านบนของผลมะม่วง แสงจะสะท้อนสีเขียว เข้มที่ด้านนั้น แสงสว่างจะกระทบบนผิวโค้งของ ผลมะม่วงต่าง ๆ กันและสะท้อนกลับเข้าตาเรา ที่ความเข้มต่างกัน ตาและการรับของสมองจะ รับแสงสว่างที่ระดับต่าง ๆ กันเป็นรูปกลม โดย ไม่ได้มีการสัมผัส อย่างไรก็ตามเราสามารถ เห็นวัตถุรอบๆ ได้ชัดเจนเพราะตาของเรารับแสง ได้จำนวนจำกัด ด้วยการปรับความชัดด้วยเลนส์ ของตา เช่นเดียวกับกล้องถ่ายรูปที่ให้แสงผ่าน รูเล็ก ๆ เพื่อสร้างเงาที่เกิดจากการสะท้อนแสง ของวัตถุเข้าไป ทำให้เกิดภาพบนฟิล์มที่รองรับ โดยอาศัยเลนส์ช่วยในการหักเหแสงและปรับ ความชัดของภาพสำหรับกล้องที่ใช้ฟิล์ม ส่วนกล้องระบบดิจิตอลแสงที่ส่องผ่านเลนส์ จะตกบนส่วนรับภาพแทนฟิล์มที่เรียกว่า CCD (Charge Couple Device) ซึ่งมีความไวต่อแสง และจะแปลงสัญญาณ ภาพเป็นดิจิตอล ส่งผ่าน ไปยังหน่วยประมวลผลแล้วจัดเก็บข้อมูลลงบน วัสดุที่ใช้เป็นหน่วยความจำขนาดเล็ก สามารถ ถอดเปลี่ยนได้ สำหรับการควบคุมปริมาณ ของแสงในกล้องถ่ายรูปทั้ง 2 แบบมีชัตเตอร์เป็น ตัวควบคุม

แสงสว่างที่ใช้ในการถ่ายรูปอาจได้จากแหล่ง กำหนดต่างๆ กันซึ่งแบ่งออกเป็น

1. **แสงธรรมชาติ** ได้แก่แสงสว่างที่มี แหล่งกำเนิดจากดวงอาทิตย์ซึ่งนับว่าเป็นแหล่ง กำหนดแสงที่ดีที่สุดสำหรับการถ่ายรูป

2. **แสงไฟประดิษฐ์** ได้แก่ แสงไฟจาก หลอดไฟอิเล็กทรอนิกส์ แสงจากหลอดไฟทั้งสแตนด์

หลอดไฟแฟลช หลอดไฟสปอตและหลอด ไฟตามบ้าน หรือแม้แต่แสงจากเปลวเทียน เป็นต้น

คุณภาพของแสงจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเข้มของแสงและทิศทาง ของแสง แสงที่เข้มจะส่องตรงและ ทำให้เกิดการ ตัดกันอย่างรุนแรงระหว่างแสง และผิวพื้นที่ดำ ของของวัตถุจึงทำให้ได้เงาคม และสดใส รูปทรงชัดเจนและทำให้สีอ่อนชัดลง แต่ทำให้สี เข้มสดใสขึ้น แสงสะท้อนและแสงที่มัวจะทำให้ เกิดเงาที่จางและมัว ดังนั้นการถ่ายรูปจะต้อง คำนึงถึงคุณภาพของแสงด้วย แสงอาทิตย์ที่จ้า มาก ในวันที่อากาศโปร่งไม่เหมาะที่จะถ่ายรูป ที่ไม่ต้องการให้เกิดเงาที่มีความแตกต่าง ระหว่างส่วนมืดสว่างรุนแรง แสงกลางวันอ่อน หรือแสงกระจายทำให้เกิดเงาอ่อน โดยเฉพาะ แสงกระจายที่ลอดผ่านต้นไม้ใบไม้จะมัวและ กระจายให้แสงที่นุ่มนวล มีเงาจางสามารถ นำมาใช้ในการถ่ายรูปคนระยะใกล้ได้

องค์ประกอบที่ทำให้คุณภาพของแสง แตกต่างกัน ได้แก่

1. **ทิศทางของแสง** ทิศทางของแสง ธรรมชาติ จะเปลี่ยนแปลงไปขณะที่ดวงอาทิตย์ เคลื่อนที่ผ่านท้องฟ้า มุมต่างๆ ของแสงจะทำให้ เงาของวัตถุเปลี่ยนไป การถ่ายภาพจึงต้อง พิจารณาทิศทางของแสงด้วย ทิศทางของแสง ในการถ่ายรูปแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ แสงด้านหน้า แสงด้านหลัง และแสงด้านข้าง

1.1 **แสงด้านหน้า (Front light)** คือ ดวงอาทิตย์อยู่ด้านหลังของกล้อง การให้แสง ส่องด้านหน้าของวัตถุ วัตถุจะได้รับแสงสว่าง ได้ทั่วด้านหน้าแต่เกิดเงาที่ด้านหลัง ภาพที่ได้จะ

มีลักษณะแบนทำให้ความลึกของรูปทรงลดลง การให้แสงลักษณะนี้ดีเมื่อต้องการเน้นรูปทรง (Pattern) โดยการลดสัดส่วนของรูปร่างเท่านั้น

1.2 แสงด้านหลัง (Back light) คือ กล้องหันทวนหรือย้อนทิศทางของแสง การให้แสงลักษณะนี้จะทำให้เกิดภาพเป็นเงาดำของวัตถุ น้ำหนักสีและรายละเอียดจะหายไปจึงใช้ในกรณีที่มีเหตุผลเพื่อต้องการเน้นรูปทรงของวัตถุ และทำให้เกิดเงาดำ แต่ถ้าแสงที่ส่องด้านหลังมีลักษณะอ่อน และมีแสงสะท้อนเข้าไปเสริมด้านหน้าหรือด้านข้างของวัตถุที่พอดี แล้วก็จะได้ภาพที่มีแสงรำไรตรงขอบด้านหน้าของวัตถุ วัตถุจะได้รับแสงมากกว่าการใช้แสงส่องด้านหลัง ตามปกติการถ่ายภาพด้วยแสงจาก ด้านหลังส่องผ่านวัตถุไปรังแสงบางครั้งจะได้ภาพที่มีสีสันสดใสมีชีวิต และน่าประทับใจซึ่งเป็นวิธี ให้แสงเพื่อการถ่ายรูปอีกลักษณะหนึ่ง

1.3 แสงด้านข้าง (Side light) เป็นลักษณะของแสงที่นิยมใช้ในการถ่ายรูปมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นภาพถ่ายระยะใกล้ หรือทิวทัศน์ แสงที่ส่องเฉียงเข้าด้านข้างทำมุมกับวัตถุนั้นจะทำให้เห็นพื้นผิว และรูปทรงของวัตถุชัดเจนให้เงาที่สวยงาม แสงเฉียงเข้าด้านข้างทำมุม 45 องศาจะให้เงาที่สวยงาม ช่วยเพิ่มมิติ ความลึกและภาพมีชีวิตชีวขึ้น

2. ลักษณะปริมาณความเข้มของแหล่งกำเนิดแสง

แหล่งกำเนิดแสงไม่ว่าจะเป็นแสงธรรมชาติ หรือแสงไฟประดิษฐ์ก็ตามโดยทั่วไปจะมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

2.1 แสงที่กระด้าง (Hard light) ลักษณะแสงที่ตรงจากแหล่งกำเนิดแสงโดยไม่ผ่านสิ่ง

ใดกรองแสงไว้เลยจะทำให้เกิดเงาดำชัดเจน การถ่ายรูปด้วยแสงลักษณะนี้ จะให้ความแตกต่างระหว่างโทนสีหรือความสว่างตัดกันมาก (High contrast)

2.2 แสงนุ่มนวล (Soft light) ได้แก่ แสงที่ส่องมาจากแหล่งกำเนิดแสงที่ส่องผ่านแผ่นกรองแสงซึ่งทำให้แสงอ่อนลงรวมทั้งแสงที่สะท้อนจากพื้นผิวของสิ่งใดแล้วนำมาใช้ถ่ายรูป แสงลักษณะนี้จะทำให้ได้เงาที่ไม่คมชัดนักเห็นความแตกต่างระหว่างส่วนมืดสว่างน้อยกว่า แสงกระด้าง เรียกลักษณะแสงนี้ว่า “แสงนุ่มนวล” การทำให้แสงที่มีลักษณะกระด้างหรือนุ่มนวล อาจเกิดจากปริมาณและระยะห่างของแหล่งกำเนิดแสงกับวัตถุด้วย แหล่งแสงขนาดใหญ่จะให้แสงที่มีความกระด้างกว่าแหล่งแสงขนาดเล็กและแหล่งแสงที่อยู่ใกล้วัตถุเช่นกัน จะให้แสงที่กระด้าง กว่าแหล่งแสงที่อยู่ไกลวัตถุ

2.3 สีของแสง (Color of light) การพิจารณา สีของแสงโดยส่วนใหญ่ เพื่อควบคุมคุณภาพของแสงให้มีอุณหภูมิที่ถูกต้องตาม บรรยากาศ และเวลาที่สมจริงในกรณีใช้ฟิล์มสี ถ่ายรูปนั่นเอง แสงที่มีอุณหภูมิต่ำจะมีสีออก เป็นสีแดง หรือเรียกแสงอุ่น (Warm light) วิธีที่ช่างภาพเรียนรู้ลักษณะสีของแสงได้ดีที่สุด คือการสังเกตแสงที่อยู่รอบ ๆ ตัวในเวลาและอากาศที่แตกต่างกัน เช่น เวลาเช้าและเย็น แสงจะออกสีแดง ในขณะที่เวลาเที่ยงวัน แสงจะออกสีฟ้ามากกว่า เป็นต้น ช่างภาพจึงควรทำการทดลองถ่ายภาพในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยเฉพาะแสงที่มีแหล่งกำเนิดจากธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อจะได้สังเกตธรรมชาติของแสงที่แท้จริง

2. การจัดองค์ประกอบภาพ

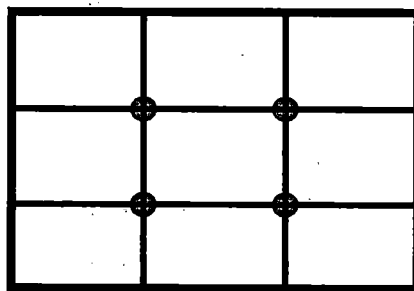
ภาพถ่ายที่ดีนั้น มีโอกาสน้อยมากที่จะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ นอกจากการให้แสงถูกต้องแล้วผู้ถ่ายภาพจะต้องเข้าใจหลักการพื้นฐานของการจัดองค์ประกอบภาพ เพื่อให้ได้ภาพที่ดีและดึงดูดความสนใจหรือให้เรื่องราวที่ชัดเจนเป็นสิ่งยากที่จะบอกได้ว่าอะไรทำให้เกิดรูปภาพที่ดี แต่การเรียนรู้ก็ง่าย ๆ ในการจัดวางส่วนประกอบของวัตถุอย่างเหมาะสมเป็นจุดเริ่มต้นของการถ่ายรูปที่ดี การจัดองค์ประกอบของภาพง่าย ๆ อาจใช้เส้น จตุรัสสายตาและการใช้แบบซ้ำ ๆ ของวัตถุ ดังต่อไปนี้

2.1 พยายามจัดองค์ประกอบของภาพง่าย ๆ (Simplicity) ทำให้ภาพน่าดูมากที่สุดโดยให้มีวัตถุหลักหรือจุดสนใจเพียงอย่างเดียว ตัดส่วนที่จะทำให้ภาพเกิดความสับสน และควบคุมส่วนประกอบอื่นๆ ของภาพเพื่อส่งเสริมให้จุดสำคัญของภาพเด่นสะดุดตาด้วยตัวมันเอง

2.2 จัดวางวัตถุให้เกิดความสมดุลและเน้นจุดสนใจ (Balance and Emphasis) เริ่มด้วยการพิจารณาว่าควรวางวัตถุหลักไว้ที่ใด การวาง

วัตถุหลักไว้ตรงกลางทำให้เด่นก็จริงแต่จะดูน่าเบื่อเกินไป ดังนั้นควรวางไว้ด้านใดด้านหนึ่งของภาพให้มีลักษณะความสมดุล ซึ่งแบ่งเป็น 2 วิธี คือ ใช้ภาพหรือจัดวัตถุให้เหมือนหรือเท่ากันทั้งสองด้าน (Formal or Symmetry balance) อีกวิธีหนึ่งให้เกิดความสมดุลกันในลักษณะที่ไม่เท่ากันหรือต่างกัน (Informal or Asymmetry balance) ซึ่งจัดภาพให้ความสมดุลในลักษณะไม่เท่ากันนี้เป็นการจัดวางวัตถุที่น่าสนใจมากที่สุดทีเดียว หรือเรียกว่าเป็นความสมดุลในความรู้สึก

ส่วนการวางจุดเด่นของภาพนิยมแบ่งกรอบภาพให้ไม่เท่ากันด้วยการใช้ “กฎ 3 ส่วน” (Rule of third) เป็นแนวทางในการจัดพื้นที่และจุดสนใจคือแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน ทั้งแนวนอนและแนวตั้งแล้ววางจุดสนใจบริเวณจุดตัดของเส้นต่างๆ (ดังภาพ) โดยเน้นฉากหน้า (Foreground) หรือฉากหลัง (Background) ถ้าเป็นภาพคนให้หันหน้าเข้าไปในภาพเว้นที่ว่างด้านหน้าให้ว่างไว้ โดยเฉพาะสิ่งที่กำลังเคลื่อนไหวควรเว้นพื้นที่ด้านหน้าให้เหลือว่างไว้ให้พอสำหรับการเคลื่อนไหว

ภาพแสดงลักษณะกฎ 3 ส่วน

2.3 ใช้ลักษณะของวัตถุให้เป็นประโยชน์ในการจัดองค์ประกอบ เช่น น้ำหนักสี (Tone) ลักษณะผิว (Texture) เส้น (Line) รูปทรง (Pattern) และรูปร่าง (Shape)

2.3.1 น้ำหนักสี (Tone)

วัตถุและสิ่งของส่วนมากจะประกอบไปด้วยระดับของสีต่าง ๆ กันระหว่างสีดำและขาว ความแตกต่างกันของระดับสีนี้มีผลมาจากแสงสว่างซึ่งสะท้อนจากวัตถุและสีของวัตถุและมีผลต่อการจัดองค์ประกอบของภาพเป็นอย่างมาก ลักษณะที่แตกต่างกันของระดับสีนี้ช่วยสร้างความรู้สึกและให้เห็นความลึกของภาพ ภาพที่เต็มไปด้วยแสงสว่างสีขาวสดใสระเรียกว่า ไฮคีย์(High key) ให้ความรู้สึกอ่อนหวาน นุ่มนวล ส่วนภาพที่ดูเด่นมีความมืดบนพื้นที่โดยทั่วไปในภาพเต็มไปด้วยเงาและมีแสงสว่างอยู่เพียงเล็กน้อยเรียกว่า โลคีย์(Low key) ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกเข้มแข็ง รุนแรง ลึกลับและเร้าอารมณ์

ภาพที่มีลักษณะไฮคีย์ หรือ โลคีย์นี้อาจได้จากการถ่ายรูปวัตถุต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรืออาจสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เกิดลักษณะตามต้องการได้เช่น การให้แสงมากกว่าปกติเล็กน้อยโดยเจตนาอาจทำให้ได้ภาพไฮคีย์เกิดผลชัดเจนขึ้น เพราะจะทำให้เกิดเงาสว่าง ทำให้การตัดกันของแสงและความมืดตัวของสีลดลง การถ่ายภาพโดยหันหน้ากล้องเข้าหาแสง (ทวนทิศทางของแสง) ควบคุมไปกับการวัดแสงให้มากกว่าปกติก็จะทำให้เกิดผลของภาพไฮคีย์ได้เช่นกัน

2.3.2 ลักษณะผิว (Texture) พื้นผิวเป็นส่วนหนึ่งที่จะให้เห็นรายละเอียดของภาพ ซึ่งแสดงลักษณะที่เป็นจริงของวัตถุ และเน้น

ให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาพ การถ่ายรูปให้เห็นลักษณะพื้นผิวของวัตถุทำได้โดยการถ่ายรูปใกล้ ๆ (Close-up) หรือถ่ายในระยะที่ทำให้เห็นวัตถุส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้เห็นลักษณะพื้นกลมกลืนกัน

2.3.3 รูปทรง (Pattern)

รูปทรงของวัตถุจะถูกสร้างขึ้นได้ในลักษณะการแสดงซ้ำของเส้นและรูปร่างของวัตถุเพื่อจัดองค์ประกอบของภาพ อาจพบได้โดยทั่วไปจากสิ่งแวดล้อมและลักษณะธรรมชาติ เราอาจใช้รูปทรงหรือรูปร่างลักษณะของวัตถุที่เหมือนกันซ้ำ ๆ กัน เป็นวัตถุหลักของภาพก็ได้ และมีบ่อยครั้งที่อาจใช้เป็นเพียงส่วนประกอบภาพ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวที่แน่นอนในการจัดองค์ประกอบลักษณะนี้แต่ช่วยให้ภาพดูน่าสนใจยิ่งขึ้น

2.3.4 รูปร่าง (Shape) ลักษณะรูปร่างของวัตถุเป็นพื้นฐานของการสร้างภาพ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าลักษณะของภาพนั้นคืออะไร การจัดองค์ประกอบในลักษณะของการเน้นรูปร่างนั้นทำได้โดยใช้แสงและน้ำหนักสี (Tone) ที่ต่างกัน แสงที่แรงกล้าจะให้เงาที่เข้ม เน้นรูปร่างของวัตถุ ส่วนแสงที่อ่อนจะให้เงาที่นุ่มนวล ลดความตัดกันของสีเห็นรายละเอียดของภาพมากขึ้น

2.3.5 เส้น (Line) เส้นเป็นตัวประกอบที่มีอำนาจอย่างมากในการจัดองค์ประกอบของภาพเพราะเส้นจะสามารถบอกถึงโครงสร้างลักษณะของภาพนั้น ๆ ได้ และยังสามารถใช้รวมความสนใจให้เกิดขึ้นได้ โดยปกติสายตาคนมีแนวโน้มในการมองตามเส้นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบง่าย ๆ เช่น ถนน รั้ว เสาไฟ หรือรางรถไฟ เป็นต้น ดังนั้นเราสามารถใช้เส้นเพื่อ

นำความสนใจไปสู่วัตถุหรือจุดเด่นของภาพให้เชื่อมโยงเนื้อที่ต่าง ๆ ในภาพทำให้เกิดความลึกหรือการเคลื่อนไหว เป็นต้น ลักษณะของเส้นที่ใช้ในการจัดองค์ประกอบของภาพนี้ได้แก่เส้นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

2.3.5.1 เส้นตรงหรือเส้นแนวตั้ง แสดงถึงความสง่าภาคภูมิ เส้นขวางหรือเส้นแนวนอนให้ความรู้สึกสงบนิ่ง ในการถ่ายรูปถ้ามีเส้นตั้งหรือเส้นแนวนอนปรากฏอยู่ด้วย เช่น เส้นขอบฟ้า หรือขอบน้ำ เป็นต้น พยายามวางเส้นขอบฟ้าให้ตรงมิฉะนั้นจะดูภาพเบี้ยวซึ่งทำให้ไม่น่าดูและไม่ควรวางเส้นขอบฟ้าไว้ตรงกลางภาพแต่วางให้สูงหรือต่ำ โดยปกติกรอบภาพของภาพถ่ายจะมีสัดส่วนเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าในกล้อง 35 มม. แบบเต็มกรอบภาพ (Full frame) กรอบภาพจะเป็นสัดส่วน 2 : 3 (24 X 36 มม.) อยู่แล้ว ดังนั้นการแบ่งเนื้อที่ของภาพให้สวยงามควรแบ่งเป็น 3 ส่วนและเมื่อต้องการเน้นส่วนใดก็ให้ส่วนนั้นใช้พื้นที่เป็น 2 ส่วน ก็จะได้ภาพที่สวยงาม

2.3.5.2 เส้นทะแยงมุม ให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหว และพลังช่วยนำสายตาไปยังจุดสนใจของภาพให้รวดเร็วและเห็นความลึก

2.3.5.3 เส้นโค้งและเส้นคดเคี้ยว ให้ความรู้สึกอ่อนช้อยนิ่มนวลและน่าสายตาได้ดี เส้นลักษณะนี้พบได้โดยลักษณะธรรมชาติมากมาย เช่น เส้นขอบน้ำแม่น้ำลำธาร ถนน รั้วบ้าน เป็นต้น

2.4 กรอบ (Frame) กรอบจะช่วยจำกัดขอบเขตสายตาของผู้ดูบนภาพถ่าย เพื่อเน้นภาพให้เด่นชัด และดึงความสนใจของผู้ดูให้วนเวียนอยู่แต่ในภาพ การใช้กรอบเป็นองค์ประกอบในภาพถ่าย ได้แก่ การถ่ายรูปผ่านกิ่งไม้ ต้นไม้ กรอบประตู หน้าต่างหรือวัตถุอื่น ๆ เป็นต้น

2.5 ฉากหน้า (Foreground) ใช้ฉากหน้าช่วยให้ภาพถ่ายมีมิติมากและทำให้ภาพน่าดูยิ่งขึ้นโดยปกติภาพถ่ายที่สมบูรณ์จะประกอบไปด้วยฉากหน้าวัตถุหลักและฉากหลัง ซึ่งจะทำให้เห็นมิติและระยะใกล้ไกลของวัตถุในฉากได้ชัดเจนมากขึ้น

การจัดองค์ประกอบภาพดังกล่าวนี้เป็นข้อเสนอแนะพื้นฐานที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการถ่ายภาพให้ได้ภาพที่น่าดูยิ่งขึ้น ไม่จำเป็นว่าภาพทุกภาพจะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ของการจัดองค์ประกอบทุกอย่างในภาพเดียวกันแต่ควรจะมีองค์ประกอบไม่มากก็น้อยและจัดให้เหมาะสมจึงจะได้ภาพที่สวยงาม ปัจจัยพื้นฐานในการถ่ายรูปคือแสง และการจัดองค์ประกอบภาพดังกล่าว หากช่างภาพได้เรียนรู้และนำไปใช้เป็นแนวทางในการถ่ายรูป เชื่อว่าจะช่วยให้ได้ภาพถ่ายที่สวยงามนำไปใช้ประโยชน์และอวดใคร ๆ ได้ไม่อายทีเดียว

เอกสารอ้างอิง

- ลัดดา สุขปรีดี. (2541). เทคโนโลยีการถ่ายภาพ. เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- John Hedgecoe. (1994). **Book of Photography**. London, Dorling Kindersley Limited, London.
- Langford, Michael, John. (1993). **Creative photography**. The Reader's Association Inc. New York.
- _____. (1991). Creative Photography. Dorling Kindersley Limited, London.
- _____. (1992). Learn Photography in A Weekend. Alfred Aknopf. New York.